

Tweede advies over de opvolging van Rio+20 en de Post-2015 Development Agenda

- Op vraag van minister van duurzame ontwikkeling Steven Vanackere en minister van ontwikkelingssamenwerking Paul Maignette, in brieven van 29 oktober 2012
- Voorbereid door de werkgroep internationale betrekkingen
- Goedgekeurd door de leden van de Algemene Vergadering via schriftelijke procedure, 25 april 2013 (zie Bijlage 1)
- De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands

---

1. Context

- [a] De raad ontving twee adviesvragen. De ene komt van de toenmalige ministers Maignette en Vanackere en gaat vooral over de Post-2015 Development Agenda¹, dus over de opvolger van de MDGs² of Millenniumdoelstellingen. In het kader van Rio+20 is afgesproken dat er SDGs³ zullen worden ontwikkeld: doelstellingen voor duurzame ontwikkeling. Beide processen zullen op een of andere manier geïntegreerd worden in de loop van de volgende jaren. De andere komt van minister Vanackere en gaat over de follow-up van Rio+20⁴ en is gericht op de rol van België in de diverse opvolgprocessen⁵ van de conferentie van Rio+20.
- [b] De raad heeft ervoor gekozen de twee adviesvragen te combineren en op basis daarvan twee adviezen uit te werken.
- [c] Een eerste advies werd goedgekeurd door de algemene vergadering van de raad op 29 januari.⁶ In dit tweede advies zullen de elementen die al in het eerste advies staan, niet opnieuw worden herhaald.
- [d] Dit tweede advies gaat in de eerste plaats in op de mededeling van de Europese Commissie over Post-2015 en de SDGs. Verder is er aandacht voor het ruimere kader dat bepalend is voor het welslagen van de diverse processen van de opvolging van Rio+20 en de voorbereiding van Post-2015. Ten slotte wordt er dieper ingegaan op enkele thema's die een belangrijke plaats innemen in de verschillende genoemde processen.

2. Advies

2.1. De mededeling van de Europese Commissie

- [1] Op 27 februari 2013 publiceerde de Europese Commissie de mededeling 'A Decent Life for All'.⁷ In deze mededeling wordt een aanzet gegeven voor een geïntegreerde visie op de uitwerking van

---

¹ [Beyond 2015](#)

² MDG = Millennium Development Goal

³ SDG = Sustainable Development Goal | The Future We Want, § 245-251

⁴ [Outcome Document 'The Future We Want' Rio+20](#)

⁵ [Follow-up Rio+20](#)

⁶ Zie: http://www.frdo.be/DOC/pub/ad_av/2013/2013a01n.pdf.

⁷ [A decent life for all](#)

enerzijds de SDGs en anderzijds het kader Post-2015. Op basis van deze mededeling zal de Raad van de EU raadsconclusies voorbereiden tegen de zomer.

[2] De FRDO ziet heel wat positieve elementen in de mededeling:⁸

- Het is positief dat de Commissie ervoor gekozen heeft, na sterke druk van enkele lidstaten waaronder België, om één geïntegreerde mededeling te maken over beide processen (SDGs en Post-2015). Dit kan een belangrijke bijdrage vormen voor een coherent en gemeenschappelijk optreden van de EU en de lidstaten in de lopende onderhandelingsprocessen. De keuze om uitbanning van de armoede structureel te verbinden met duurzame ontwikkeling is de juiste.
- De raad is blij dat de Commissie duidelijk voorstander is van één set van mondiale doelstellingen.
- Het is een goede zaak dat de Commissie de nadruk legt op het belang van een open dialoog met partnerlanden en stakeholders. Hierbij is het belangrijk te waken over de volwaardige betrokkenheid van alle stakeholders.
- De gekozen benadering (erfenis van de MDGs, 'drivers', duurzaam beheer natuurlijke rijkdommen, 'justice, equality and equity', vrede en veiligheid) is een goede vertrekbasis.
- Er wordt op een aantal plaatsen terecht de nadruk gelegd op het belang van een ontwikkeling die rekening houdt met de planetaire grenzen.
- Het is goed dat de mededeling principieel lijkt te kiezen voor het belang van 'social protection floors', al blijft de uitwerking daarvan toch nog te vaag of zelfs onvoldoende (zie verder).

[3] De raad is tegelijk ook teleurgesteld in heel wat andere elementen van de mededeling:

- Als geheel blijft de mededeling erg weinig concreet over de vertaling van de gekozen principes naar meer concreet beleid, met name over de manier waarop die principes zouden moeten omgezet worden op Europees niveau.
- Enerzijds legt de mededeling te weinig het verband met lopende internationale initiatieven, zoals het eerste UN System Task Team Report.⁹
- Anderzijds – hoewel de mededeling pleit voor een geïntegreerde aanpak – bevat Annex 1 van de mededeling enkel een lijst van al lopende en sectorgerichte initiatieven. In die Annex worden trouwens heel wat beleidsdomeinen herleid tot een uitvoering van EU 2020, wat onder meer op het vlak van sociaal beleid, werkgelegenheid en milieu niet aanvaardbaar is.
- In het bijzonder blijft, ondanks vele verwijzingen naar het belang van het opnemen van de drie dimensies van duurzame ontwikkeling, de milieudimensie onderontwikkeld in de mededeling.
- In dezelfde lijn legt de mededeling nadruk op de overgang naar een inclusieve groene economie. Die benadering is te eng. Er zou duidelijker moeten gekozen worden voor een rechtvaardige transitie naar een model van duurzame ontwikkeling binnen planetaire grenzen. In die context zou er meer nadruk moeten gelegd worden op het belang van duurzame en rechtvaardige productie- en consumptiepatronen.¹⁰
- Er is nog te weinig aandacht voor het structureel integreren van gendergelijkheid en empowerment van vrouwen in het geheel van de visie en het beleid.
- Er wordt ook te veel nadruk gelegd op nationale verantwoordelijkheid. Er zou meer aandacht moeten zijn voor de multilaterale en subnationale beleidsniveaus. Tegelijk moet er

---

⁸ Zie ook de analyse van de mededeling die gemaakt werd door de ICDO, aangevuld door de bespreking in de Coormulti.

⁹ [Realizing the Future We Want for All](#)

¹⁰ Zie ook [FRDO-advies](#) over langetermijnvisie DO 2050: § 7: "Tegen 2050 is in ons streefbeeld sprake van een significante omkeer van de degradatie van de planetaire draagkracht, met het oog op een volledig herstel van het natuurlijk kapitaal. Dat impliceert een transformatie van onze niet-duurzame consumptie- en productiepatronen waarbij het respect voor de grenzen aan de ecologische draagkracht van de planeet centraal staat."

blijvend aandacht zijn voor de nodige internationale steun die het mogelijk kan maken dat op nationaal niveau initiatieven kunnen genomen worden, onder meer in de opbouw van stelsels van sociale bescherming.

- Over de 'Means of Implementation' (Moi) blijft de mededeling te vaag. Dat voor het financiële aspect van het debat over de Moi wordt verwezen naar een nog uit te werken mededeling van de Commissie die zal verschijnen tegen half 2013 is een onbevredigende stelling. Tegen diezelfde periode moeten de inhoudelijke raadsconclusies al zijn goedgekeurd. Volgens de raad is het niet mogelijk een coherent standpunt in te nemen zonder een duidelijke visie op de financiering van verbintenissen (zie verder).
- De verwijzing naar de EU SDS¹¹ als ondergeschikt aan EU 2020 en dus ook voorbijgestreefd is niet alleen voorbarig, ze gaat ook in tegen het standpunt dat hierover ingenomen werd door de Raad Milieu.¹²

[4] Wat zeker verder zou moeten uitgewerkt worden, is een globale visie op waardig werk en een goed uitgebouwde sociale bescherming.

- Het belang van waardig werk voor armoedebestrijding en ontwikkeling werd reeds in de Millennium Ontwikkelingsdoelen (2005) erkend maar kreeg te weinig en te laat aandacht en is verre van gerealiseerd. In het nieuwe kader moet waardig werk, zoals geformuleerd door de IAO (jobcreatie, arbeidsrechten, sociale bescherming en sociale dialoog) als doelstelling opgenomen worden.
- Het is erg positief dat de mededeling het heeft over de noodzakelijke aanpak van de groeiende ongelijkheid, al zou die focus nog veel sterker mogen doorklinken in het geheel van de tekst.¹³ Het is ook positief dat op een aantal plaatsen in de tekst wordt verwezen naar het belang van waardig werk. In het uiteindelijk standpunt van de EU zouden die twee elementen nauwer met elkaar moeten verbonden worden.
- De EU zou veel duidelijker moeten kiezen voor het doel van universele sociale bescherming door de instelling van 'social protection floors'.^{14 15} De IAO heeft op dit terrein al gedurende geruime tijd initiatieven ontwikkeld die ook over effectieve implementatie- en monitoringmechanismen beschikken.
- Het is positief dat men als doel neemt het voorzien van "a decent life for all"¹⁶ tegen 2030. De vertaling van dat principe als "a floor under which no man, woman or child should fall by the very latest in 2030"¹⁷ is te minimalistisch. Deze laat te veel ruimte voor een invulling als 'minimumniveau', terwijl het belangrijk is dat er in een langetermijnperspectief wordt gestreefd naar een hoog niveau van sociale bescherming.

[5] Fundamenteel gezien blijft deze mededeling toch te veel in een benadering van Noord tegenover Zuid steken. Er worden goede principes voorgesteld, op basis van goede analyses over de ernst van de mondiale uitdagingen. Maar uiteindelijk blijft de visie sterk doordrongen van een opvatting waarin het Zuiden moet 'geholpen' worden. De mededeling zegt bijzonder weinig over wat de EU zelf wil en

---

¹¹ EU SDS = [EU Sustainable Development Strategy](#).

¹² Zie met name § 3 van de [conclusies van de Raad van 25/10/2012](#).

¹³ Een sterk engagement van de EU rond het thema ongelijkheid is erg belangrijk, niet alleen in eigen huis, maar ook internationaal. Het is noodzakelijk dat de aanpak van de diverse vormen van ongelijkheid een centrale plaats krijgt in het kader Post-2015. In die zin maakt de raad zich zorgen over het [communiqué](#) dat werd verspreid na de laatste vergadering van het High-Level Panel of Eminent Persons on the Post-2015 Development Agenda op 27 maart 2013. Uit dit communiqué blijkt voorlopig niet dat het Panel het grote belang van het thema ongelijkheid naar waarde schat. Hopelijk wordt die indruk niet bevestigd door het eindrapport dat het Panel in mei zal overhandigen aan de secretaris-generaal.

¹⁴ Zoals bepaald in het [rapport Bachelet](#) en in [ILO recommendation 202](#).

¹⁵ Op vraag van het Europees Parlement werd onlangs ook een [studie](#) gepubliceerd over de haalbaarheid van systemen van sociale bescherming in landen van het Zuiden.

¹⁶ A Decent Life for All, 5.1, p. 12.

¹⁷ A Decent Life for All, 4.1.1, p. 9.

zou moeten doen om tot een werkelijk mondiaal partnerschap te komen. Het is in dat verband cruciaal dat de EU werk maakt van een grotere beleidscoherentie, waardoor onder meer die mechanismen die een duurzame ontwikkeling remmen of verhinderen – binnen de EU en daarbuiten – kunnen worden aangepakt.

2.2. Een ondersteunende omgeving voor de nieuwe doelstellingen

- [6] Een volwaardige set van mondiale doelstellingen is op zich nog geen garantie om te komen tot een duurzame ontwikkeling zoals bedoeld in Rio+20.
- [7] Om te komen tot een werkelijk partnerschap¹⁸ tussen alle landen van de wereld kan men niet opnieuw kiezen voor een MDG-model van doelstellingen die vooral gericht zijn op de landen van het Zuiden. Als België en de EU het ernstig menen met de wil te streven naar een kader van universele doelstellingen dan zijn op relatief korte termijn duidelijke politieke initiatieven nodig die bewijzen dat zij zelf vooruitgang willen maken in de uitvoering van alle bestaande internationale afspraken, onder meer over klimaat (niet alleen over emissiereductie, maar ook over klimaatfinanciering).
- [8] De nieuwe set van doelstellingen wordt best ingebed in een breder internationaal-rechtelijk kader. In de vorm van een politieke verklaring kunnen diverse relevante internationale akkoorden, zoals de universele mensenrechtenverdragen, de Rio-principes en belangrijke sectorale afspraken herbevestigd worden. Er mag alleszins op geen enkele wijze sprake zijn van een achteruitgang ten opzichte van de bestaande internationale akkoorden.
- [9] De nieuwe set van doelstellingen vereist een mondiale context die de implementatie faciliteert in plaats van bemoeilijkt. De mondiale financiële crisis, de klimaatcrisis, ongelijke machtsverhoudingen en gewapende conflicten verstoren bijvoorbeeld de realisatie van de lopende Millenniumdoelstellingen. Deze analyse moet door de internationale gemeenschap worden gemaakt en gedragen. Onder andere ECOSOC en het nieuwe High-level Political Forum on Sustainable Development hebben een belangrijke rol te spelen in het bewaken van de relatie tussen de doelstellingen en andere relevante processen, fora en organisaties. België kan in dat kader samen met anderen pleiten voor verhoogde inspanningen op volgende vlakken:
- Een daadwerkelijke diepe en internationaal meer coherente hervorming van de internationale financiële architectuur zodat internationale crisissen beter voorkomen worden.
  - Een eerlijk handelssysteem dat rekening houdt met de positie van ontwikkelingslanden en dat oneerlijke concurrentie, met inbegrip van sociale en ecologische dumping, tegengaat.
  - Meer internationale samenwerking tegen belastingparadijzen en fiscale fraude en voor een faire taxatie van multinationale ondernemingen.
  - Maatregelen tegen speculatie in munten, landbouwproducten en grondstoffen.
  - Conflictpreventie en ontwapening.
  - Gendergelijkheid en empowerment van vrouwen.
  - Een universele sokkel voor sociale bescherming.
- [10] Van België en de EU verwacht de raad een reeks initiatieven om te komen tot een grotere coherentie in de verschillende beleidsdomeinen die verband houden met de relaties tussen Noord en Zuid. Het is noodzakelijk dat bij de follow-up van Rio+20 de kring van ministeries van leefmilieu en ontwikkelings samenwerking wordt overstegen, zodat ook regeringsleiders, ministers van buitenlandse zaken, financiën, economie, energie, gelijke kansen, landbouw en visserij... zich actief engageren. Een soortgelijke betrokkenheid is gewenst op het niveau van instellingen en groepen zoals het IMF, de Wereldbank, de OESO en de G20 (waarin ook de EU en België zijn

---

¹⁸ Zie hiervoor ook het tweede rapport van het UN System Task Team: [A renewed global partnership for development](#).

vertegenwoordigd). De raad kijkt in dit verband met aandacht uit naar het door de Belgische regering aangekondigde beleidskader rond beleidscoherentie (PCD¹⁹).

- [11] Het debat over de Means of Implementation (Moi)²⁰ kan niet langer vooruitgeschoven worden. De raad verwacht van de Commissie een ambitieuze mededeling die zal leiden tot ondubbelzinnige verbintenissen. Van België verwacht de raad een proactieve houding. Op korte termijn zou er een Belgisch regeringsstandpunt moeten komen met een heldere visie op de verschillende Moi, en zeker ook de financiële aspecten daarvan.²¹
- [12] De raad verwacht van België en de EU dat systematisch gekozen wordt voor een sterke participatie door alle stakeholders. Dat heeft betrekking op het uitvoeren van het eigen beleid en op het garanderen dat participatie wordt voorzien in de verschillende VN-processen rond opvolging Rio+20 en opbouw van het kader Post-2015.
- [13] Het bundelen en versterken van alle initiatieven – op de verschillende beleidsniveaus en door de verschillende actoren – voor een verdere vergroening van de economie (vanuit een coherente visie op duurzame ontwikkeling en binnen de planetaire grenzen) zal een belangrijke ondersteunende rol spelen. Van België verwacht de raad een grote ambitie op dit vlak. Veel aandacht moet daarbij gaan naar een vooruitstrevend innovatiebeleid (technologisch en sociaal), in het bijzonder voor KMO's. Positieve ervaringen in eigen land kunnen daarbij ook worden verspreid in een partnerschap met actoren uit het Zuiden, in de lijn van wat in Rio+20 werd gevraagd.²² Actieve steun voor de ontwikkeling van duurzame technologieën kan in dit verband positief zijn voor Noord en Zuid en kan ook de positie van onze bedrijven internationaal versterken.
- [14] In een coherente set van universele mondiale doelstellingen zoals de raad die zou willen zien, zal de overgang naar duurzame consumptie- en productiepatronen centraal moeten staan. Een sterkere ambitie voor een verdere vergroening van de economie is daarvoor een noodzakelijke voorwaarde. De ervaring die door de verschillende overheden in ons land ondertussen is opgebouwd met transitiebeleid kan daarbij internationaal nuttig worden ingezet.

2.3. Enkele thema's die aan bod komen bij Post-2015 en de SDGs

- [15] In het eerste advies over Rio+20 en Post-2015 heeft de raad enkele thema's aangegeven²³ waarin de Belgische diplomatie in de verschillende lopende onderhandelingsprocessen een meerwaarde zou kunnen hebben. Rond die thema's zou ook verder moeten geïnvesteerd worden in opbouw van expertise.
- Recht op voedsel. Zie verder.
  - Uitbanning van de armoede, met aandacht voor relatieve armoede. Hiervoor verwijst de raad onder meer naar wat hierboven gezegd werd bij de analyse van de mededeling van de Commissie. België zou er in het bijzonder op moeten aandringen dat de Gini-coëfficiënt als indicator zal worden gebruikt.²⁴
  - Waardig werk. Ook hiervoor wijst de raad naar wat hierboven gezegd werd bij de analyse van de mededeling van de Commissie.

---

¹⁹ PCD = Policy Coherence for Development | Zie [beleidsnota ontwikkelingssamenwerking 2013](#).

²⁰ The Future We Want, § 252-282.

²¹ En dat ook in lijn met de internationale agenda voor ontwikkelingsfinanciering: [Monterrey Consensus, Doha Declaration of Financing for Development](#).

²² The Future We Want, § 72-73.

²³ Advies 2013a001n, § 18.

²⁴ Zie ook: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>

- Duurzame productie en consumptie. De raad vraagt van België een heldere visie over de verdere uitvoering van het 10YFP on SCP²⁵, in eigen land en mondiaal, zoals gevraagd in het eerste advies, en wil hierover graag geconsulteerd worden. België zou zich in het bijzonder moeten inzetten voor een internationale consensus rond een indicator van het type van de ecologische voetafdruk.
- Universele toegang tot duurzame energie. Op het vlak van het programma SE4All²⁶ werd in Rio+20 te weinig bereikt. Van België en de EU verwachten we nieuwe initiatieven om dit project weer op gang te trekken.

[16] De raad dringt erop aan dat de Belgische regering op korte termijn een geïntegreerd standpunt inneemt over het geheel van de opvolging van Rio+20 en het kader voor Post-2015.

[17] Veel zorg is nodig voor de uitwerking van indicatoren voor de nieuwe mondiale doelstellingen. De indicatoren zouden ruimer moeten zijn dan enkel kwantitatief. Ze zouden de multidimensionale aard van de thematiek moeten vatten en de opvolging en evaluatie van het beleid en van de acties moeten toelaten. Indicatoren zouden daarnaast aangevuld moeten worden met kwalitatieve analyses en evaluaties.

[18] In de volgende paragrafen geven we een voorzet voor de houding van België en de EU in een aantal belangrijke thema's die aan bod komen in de processen van opvolging van Rio+20 en voorbereiding van kader Post-2015.²⁷

[19] Gezondheid.

- De raad is voorstander van een omvattende gezondheidsdoelstelling gecentreerd op mensen en hun onvervreembare rechten, billijkheid en rechtvaardigheid, met aandacht voor sociale determinanten en de essentiële pijlers van gezondheidssystemen.
- Een universele toegang tot gezondheid zal echter niet volstaan. De beleidsmakers op de verschillende niveaus moeten consequent werk maken van een "healthy physical and social environment" (bv. veilig drinkwater, adequate voeding en huisvesting, gendergelijkheid, ...).
- Het is correct om gezondheid te bekijken in het kader van systemen van sociale bescherming. Dit mag er echter niet toe leiden dat in de feiten de verantwoordelijkheid daarvoor volledig wordt doorgeschoven naar de nationale overheden van de landen in het Zuiden. Er is nood aan een model van mondiale financiële steun voor de opbouw van systemen van sociale zekerheid.
- Opdat mensen wereldwijd hun gezondheidsrechten kunnen opeisen moet ook gegarandeerd worden dat burgers kunnen participeren in de besluitvorming over maatschappelijke sectoren en domeinen die een impact hebben op hun gezondheid.
- Bij de opmaak van wat de uiteindelijke doelstellingen zullen worden, moeten de gemeenschappen van wie de gezondheid in het gedrang is en ook de NGO's en mutualiteiten met ervaring in het ontwikkelen van gezondheidsdiensten in het Zuiden actief betrokken worden.

[20] Oceanen.

- In het Outcome Document van Rio+20²⁸ stonden enkele positieve elementen, zoals bv. het toepassen van een ecosysteembenadering voor het beheer van activiteiten die een impact hebben op het mariene milieu en de hervorming van subsidieregimes. In de tekst werden de

²⁵ 10YFP on SCP = [10-year framework of programmes on sustainable consumption and production patterns](#)

²⁶ SE4All = [Sustainable Energy for All](#)

²⁷ Zie ook de tekst met aanzet voor een positie van de Belgische ontwikkelingssamenwerking over het Post-2015-ontwikkelingsraamwerk, opgemaakt door DGD.

²⁸ The Future We Want, § 158-180.

problemen wel “erkend”, maar bindende acties zijn niet opgenomen. In die zin was Rio+20 op dit punt een teleurstelling.

- De beslissing over het implementatiekader (implementing agreement) onder UNCLOS²⁹ voor de bescherming en het duurzaam beheer van de mariene biodiversiteit in gebieden die buiten de nationale jurisdictie vallen, werd uitgesteld. In de Rio+20 slottekst wordt de 69ste AV van de VN als deadline naar voor geschoven als laatste datum waarop de beslissing om hierover onderhandelingen op te starten moet genomen worden.
- Het is belangrijk dat België in Europese context, een positieve rol speelt om ervoor te zorgen dat de onderhandelingen over een wettelijk bindend implementatiekader onder UNCLOS effectief beginnen. Aangezien de EU een grote vloot heeft en een van de grootste consumenten is van vis wereldwijd, is het belangrijk dat de EU via de huidige onderhandelingen over de hervorming van het gemeenschappelijk visserijbeleid, aantoont dat het effectief werk wil maken van duurzame visvangst, ook buiten de Europese wateren. De raad verwacht in dit verband van de betrokken regeringen op Belgisch niveau een heldere strategie.

[21] Voedselveiligheid en het recht op voedsel.

- Aanvullend bij de standpunten die eerder al werden ingenomen³⁰ over dit onderwerp vraagt de raad bijkomende initiatieven om wereldwijde voedselveiligheid en het recht op voedsel te garanderen. Er is in dat verband nood aan nieuwe indicatoren in vergelijking met die van de MDGs.
- Er is nood aan forse initiatieven om honger niet alleen terug te dringen maar uit te bannen. Dat kan via nationale en bovenationale strategieën die zorgen voor een landbouwsysteem dat productief genoeg is binnen de planetaire grenzen, voor gegarandeerde toegang tot kwalitatief voedsel dat voedzaam genoeg is, systemen die de prijsvolatiliteit aanpakken, de opbouw van systemen van sociale bescherming, gelijke toegang tot en verdeling van natuurlijke hulpbronnen (waaronder land),³¹ het voorkomen van klimaatchaos en versterken van biodiversiteit.
- Centraal in elke strategie voor een grotere voedselveiligheid moet de bevordering van gelijkheid tussen mannen en vrouwen staan. Een herverdeling van traditionele genderrollen en verantwoordelijkheden tussen mannen en vrouwen is een sleutel daartoe. Zo is het onder meer belangrijk dat ook voor vrouwen gelijke eigendomsrechten op grondbezit en productiemiddelen worden gegarandeerd. De raad vraagt in dat verband dat België nieuwe initiatieven neemt ter uitvoering van het recente rapport³² over gender en recht op voedsel van de Speciale VN-Rapporteur over het Recht op Voedsel.
- In de geest van wat de SDGs zouden moeten worden, moeten de doelstellingen zich niet alleen richten op ondervoeding in een aantal landen in het Zuiden, maar evenzeer op overvoeding in een aantal landen in het Noorden. Het gaat er vooral om het recht te verzekeren op gezonde en kwaliteitsvolle voeding voor iedereen.

[22] Gender.

- De raad is voorstander van de opname van een aparte specifieke mondiale doelstelling over gendergelijkheid.³³ Die zou zich onder meer moeten richten op: het elimineren van geweld

---

²⁹ UNCLOS = [United Nations Convention on the Law of the Sea](#)

³⁰ Zie onder meer de volgende adviezen: (1) Advies duurzaam voedingsysteem, [2010a03n](#), (2) Advies over dierlijke en plantaardige eiwitten, [2011a01n](#), (3) Advies over de strategienota voor de sector landbouw en voedselzekerheid van de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGD), [2011a02n](#).

³¹ Zie ook het FRDO-advies biomassa [2008a04n](#), voor het concept van de hiërarchie in het landgebruik:

³² Rapport [Gender and the Right to Food](#), maart 2013.

³³ En dat conform de bestaande internationale afspraken, zoals Het verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen | De verklaring tot uitbanning van alle vormen van geweld op vrouwen | de resoluties van de VN-Veilighedsraad over vrouwen, oorlog en vrede | de verbintenissen van het Actieplatform van de Vierde

tegen vrouwen, de garantie van deelname van vrouwen aan de besluitvorming, seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, recht op keuzes in economische ontwikkeling, pariteit in kwaliteitsvol onderwijs.

- Daarnaast zou de genderdimensie volwaardig moeten worden gemainstreamd in alle andere doelstellingen die zullen worden gekozen.³⁴ Empowerment van vrouwen en meisjes en de bescherming van hun rechten moeten centrale elementen worden van het kader Post-2015. In dat verband vragen we dat België bijkomende initiatieven neemt voor de garantie van seksuele en reproductieve rechten van vrouwen.
- Een voorwaarde voor dit alles is dat in de relevante VN-besluitvormingsorganen een paritaire samenstelling en een verzekerde aanwezigheid van genderdeskundigen zijn gegarandeerd. Volwaardige participatie van de civiele samenleving bij al die processen is een noodzaak, en bij de participatie dient ook de plaats van feministische organisaties uit Zuid en Noord gegarandeerd te zijn.

Wereldvrouwenconferentie (Peking 1995) en van de Cairo conferentie over bevolking en ontwikkeling | de besluiten van de Commissie Status van de Vrouw

³⁴ Zoals ook voorzien in de nieuwe wet ontwikkelingssamenwerking (2013) en de wet op de gendermainstreaming (2007).

Bijlage 1 Stemgerechtigde leden van de algemene vergadering die deelnamen aan de stemming over dit advies

- 3 ondervoorzitters:
I. Callens, L. Cloots, M. Verjans
- 3 van de 3 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:
M. Bienstman, M. Cors, S. Leemans
- 3 van de 3 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking:
R. De Meyer, B. Gloire, V. Rigot
- 5 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
B. De Wel, S. Storme, D. Van Daele, D. Van Oudenhoven, C. Verdoot
- 5 van de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
C. De Buyser, M.-L. Semaille, G. Vancronenburg, P. Vanden Abeele, A. Nachtergaele
- 2 van de 2 vertegenwoordigers van de jeugdorganisaties:
O. Beys, L. Fastrez

Totaal: 21 van de 24 stemgerechtigde leden

Bijlage 2

Vergaderingen voor de voorbereiding van dit advies

Vorbereidende werkgroepvergaderingen vonden plaats op 12 en 28 maart en 11 april 2013.

Bijlage 3

Deelnemers aan de voorbereiding van dit advies

Voorzitter

- Dries LESAGE

Stemgerechtigde leden FRDO en hun vertegenwoordigers

- Antoinette BROUYAUX (Associations 21)
- Rudy DE MEYER (11.11.11)
- Brigitte GLOIRE (Oxfam Solidarité)
- Renaat HANSSENS (ACV)
- Sabien LEEMANS (WWF)
- Maggi POPPE (Nederlandstalige Vrouwenraad)
- Diana VAN OUDENHOVEN (CGSLB)

- Daniel VAN DAELE (FGTB)
- Oumou ZE (CNCD)

Wetenschappelijke raadgevers en uitgenodigde experts

- Tim BOGAERT (PODDO)
- Marlies CASIER (Sensoa)
- Bernard MATHIEU (Heidelberg Cement)
- Wim Van de VOORDE (Sensoa)

Verontschuldigd

- Olivier BEYS (Vlaamse Jeugdraad)
- Véronique RIGOT (CNCD)
- Sébastien STORME (FGTB)

Secretariaat FRDO

- Jan DE SMEDT
- Jan MERTENS